

ТЕОРЕТИЧНЕ АНАЛІЗУВАННЯ КОНСТРУКТУ «ОСОБИСТІСНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»

В. В. Юзюк

Магістрант другого року навчання, спеціальність Психологія
Херсонський державний університет

С.І. Бабатіна

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри психології, Херсонський державний університет

Актуальність теми. В сучасному світі все частіше приділяється увага вивченню перспективи, самоактуалізації, реалізації та ефективності особистості в суспільстві, досягненню поставлених цілей. Направленість особистості на пізнання та втілення своїх внутрішніх резервів і перспектив визначає її самоефективність (особистісна ефективність).

Високі стандарти успішності, які диктує сучасний соціум, жорстка конкуренція в самих різних областях життєдіяльності є подальшим стимулом для реалізації планів та цілей особистості.

Загалом питаннями порушеної теми займалися такі учені як: А. Бандура, С. Бабатіна, Т. Васильєв, М. Дригус, С. Занюк, Ф. Зімбардо, Т. Титаренко, Дж. Капар, Г. Костюк, Е. Клімов, Ю. Козелецький, Дж. Роттер, О. Мандрікова, О. Шатохін, Д. Шапошник, Л. Анциферова, О. Брушлинський, О. Мандрікова, Ю. Козелецький та ін.

Досягнення **мети** передбачає вирішення **завдання**: проаналізувати теоретико-методологічні засади за порушеною проблематикою.

Виклад основного матеріалу. За теоріями вчених поняття «особистісна ефективність» відзначається як, орієнтація на досягнення раціонального результату (досягнення мети з мінімальними витратами) через подолання труднощів, перш за все, в ситуації яка значуща для особистості (таких труднощів, які є обов'язковими у тій чи іншій ситуації). При незначущій,

але необхідній для вирішення ситуації самоефективність проявляється саме в умінні не втягуватися, не витратити свої ресурси, дати найменший з можливого результату.

Якщо брати до уваги професійні чинники особистісної ефективності то їх А. Бандура розподілив на: діяльнісний (результативний), комунікативний та особистісний чинник самоефективності (рис. 1).

Рис.1 – Категорії особистісної ефективності за А. Бандурою.

Особистісна складова – де самоефективність особистості підкреслює її почуття самоповаги і власної гідності, так і реальну компетентність (здатність, уміння вирішувати життєві проблеми);

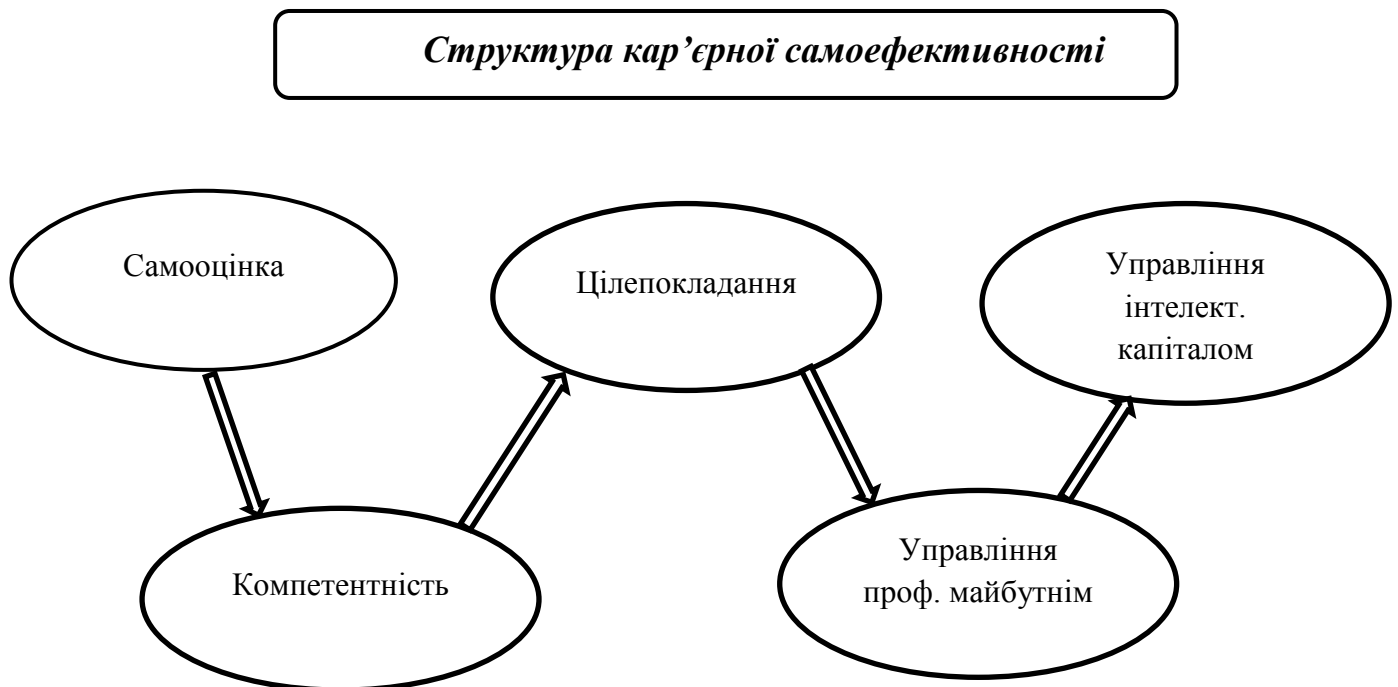
Комунікативна складова – здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми; володіння змістовною інформацією та вміння оперувати нею; здатність до партнерської взаємодії та досягнення взаєморозуміння; [5].

Діяльнісна (результативна) складова – як інтегральна здатність бути ефективним за показниками професійних умов діяльності. Особистість володіє необхідними вміннями, знаннями, навичками, професійними технологіями та впевнена у тому, що зможе продуктивно користуватися ними у своїй професійній сфері.

Згідно з теорією С. Пантелєєвої, особистісна ефективність належить до події самоставлення, а саме до його оцінкового фактору (тож було виділено

ще емоційно-ціннісний фактор самоствалення) [4]. Формування особистісної ефективності, або «почуття компетентності», на думку науковиці, відбувається на інтересуб'єктивному (спільнісному) рівні оцінки у вигляді операцій соціального уподібнення або уподібнення з виробленими у суспільстві установ і еталонів. Дана підсистема вибудовується на оцінці особистісної ефективності в досяганні поставлених цілей, на порівнянні власних досягнень із соціальними стандартами, успіхами і оцінками інших людей.

Вітчизняні науковці О. Бажин, Ю. Гончаров, Є. Могилевкін розглядали особистісну ефективність в якості особистісного утворення, що впливає на кар'єрних успіх та професійну самореалізацію. Так, О. Бажин пропонує структуру кар'єрної особистісної ефективності особистості професіонала, що включає в себе: самооцінку особистості, професійно інформативну компетентність, цілепокладання, управління своїм професійним майбутнім, управління особистим інтелектуальним капіталом [3]. (Рис 2).

Рис. 2 – Структура кар'єрної самоефективності за О. Бажиним.

Для зростання самоефективності в процесі професіоналізації вкрай важливо правильно підійти до створення соціально-психологічного мікроклімату.

Особистісна ефективність, як регулятивний механізм, спрацьовує лише за умови доброго фізичного самопочуття й помірного емоційного напруження людини. Надмірні навантаження спричиняють не лише ситуаційні невдачі, а й призводять до формування стійких особистісних диспозицій щодо власної неспроможності досягнути професійного успіху. У наш час важко переоцінити значення положень А. Бандури про особистісну та колективну ефективність [7].

Для людини як соціальної істоти вкрай важливо набутти досвіду спільних з іншими людьми дій, які б змінювали стан речей поза нею, важливо відчутися причиною суспільних змін.

Отже, думки науковців стосовно особистісної ефективності різняться від сфери особистісної діяльності, впевненості в індивідуальних задатках особистості тощо. Тож, особистісна ефективність до цього часу глибоко не вивчена, що робить подальші дослідження її особливо актуальними.

Література:

1. Бандура А. Теория социального научения : науч. пособие. Санкт-Петербург : Евразия, 2000. 320 с.
2. Вовк О. М. Самоефективність : сутність, структура та особливості розвитку в студентському віці. Вісник психології і соціальної педагогіки : зб. наук. пр. Київ, 2010. № 3. URL : www.psyh.kiev.ua
3. Гальцева Т. О. Види самоефективності особистості : їх характеристика та дослідження. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологічні науки. 2015. Вип. 4. С. 110–114.
4. Даценко О. А. Теоретичні засади дослідження проблеми самоефективності як психологічного феномена. Вісник університету Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія» Педагогічні науки. 2020. №1 (19). С 35-41.
5. Дригус М.Т. Теоретико-методологічні засади дослідження особистісної ефективності як чинника психологічного благополуччя: Освітній простір в контексті

гуманістичної парадигми: психологічні пріоритети сучасності : збірник наукових праць за ред. С.Д. Максименка. Київ-Оттава: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Fundamental And Applied Researches In Practice Of Leading Scientific Schools, 2020. С. 72-78.

6. Кревська О.В. Мотиваційні чинники професійної самоефективності особистості : дис. на здобут. наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.01. Луцьк, 2018. 213с.

7. Музика О. Самоефективність як чинник професіоналізації студентів. Освітологічний дискурс. 2018, № 3-4 (22-23). С. 83–94.

8. Шапошник-Домінська Д. О. Психологічні особливості розвитку самоефективності особистості : дис. на здобут. наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2015. 193с.